

български дружества и пр. Никой не е против Русия, но една открита, равнопоставена Русия, която дори не се налага да обичаш, а само да уважаваш и зачиташ.

Трезв е бил тогавашният български народ. Не се е подал на акцията.

Отрезвяли е от неуспеха си, донесъл му толкова беди, Вапцаров?
Не! Затъва още по-дълбоко.

Колкото и да е странно.

Може би в това е честолюбието на поета?

Или на всеки човек?

"Не бива – пише в един от фрагментите си Далчев – да се учудваме, че някои хора въпреки всички очевидности, въпреки страданията, които търпят, не само не се поправят, но продължават още поупорито предишното си поведение. Като че и в психическия живот има някакъв капитал – един капитал от обиди и унижения, с които си толкова по-малко склонен да се разделиш, колкото по-голям е той."

Капиталът на Вапцаров е бил твърде голям – във всичко. При неговата чувствителност, която не отрича никой, той не може да не е от категорията на "някои хора".

Далчев – обратно: с външно незабележима, чиновническо-еснафска биография, а с богат, драматичен вътрешен живот.

И пак е поет.

От най-големите.

Но... всеки със съдбата си.

Както казва Гьоте във "Фауст":

Как всичко се слива и сплита стократно

и хиляди воли задружно творят.

Небесните сили с ведрата от злато

възлизат и слизат по земния път.

(Превод: Димитър Статков)

Какво да добавя – няма нищо ново, както пък пишеше един полски поет...

11.XI.; 16.XI.1992 г.

ВСИЧКО И НИЩО

Както подхвърлих: постоянно съм изненадан от изводите си. Те не само отрекоха досегашните ми представи, но като че ли отричат и

последните ми, засега, изводи. Да се призная ли в непоследователност?

Защо пък не. Аз нямам предварителен образ за Вапцаров, не преследвам определена цел. Тя се самоопределя в самия процес. Всичко е в движение: фактите, които се самоподреждат; мислите, които пък следват от тях. Противоречивостта е илюстрация на диалектиката и макар че не създавам фикшън, а следвам документите, идва миг, в който героят проявява капризите на всеки измислен герой: не се подчинява, той ме води, не аз него – вечното изумление на белетристите, поне доколкото съм чел.

Това споделих днес с Любен Дилов, с когото си имаме приказка от години, изразих му на глас не само своеволията на героя, особено в "Третия провинциализъм", но и някои от тезите си. Неволно задълбахме върху фанатизма: еднакво "полезен" както за великото, така и за нищожното; както за доброто, така и за злото. Сам по себе си като двигател на света и обществата не може да бъде отречен, остойността го резултатът.

Но както всичко под небето – двулик е и фанатизмът.

Фанатизмът – завършеният образ на идеализма; идеализъм, доведен до абсолютен.

Поне за мен идеализмът има нещо общо и с конформизма, колкото и да са противоположни на пръв поглед. Те са двете лица на една и съща монета: страхът от живота, отказът от открита среща с него. Всеки максималист – казваше навремето Ив. Цанев – е потенциален конформист.

Тук е и отговорът на въпроса, какво би станало с Вапцаров, ако не бе разстрелян.

Погледнато така: всичко е равно на нищо. Среден път като че ли няма. Няма. И именно по него трябва да се върви – казва В. Шкловски.

– Защо чак толкова си се вторачил във Вапцаров? – пита ме Любен. Може би тъкмо заради това.

Само че като започвах, не го подозирах.

Сега ми е късно да се отказвам.

26.X.1992 г.